

“ОЗОДЛИКНИ ЧЕКЛАШ” ТАРИҚАСИДАГА ЖАЗО ЧОРАСИ ҚЎЛЛАНИЛИШ ДОИРАСИ.

Романов Фархад Абдулхамитович

ROMANOV ADVOKAT XIZMETI

адвокатлик фирмаси адвокати

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7219930>

Бугунги кунда мамлакатимизнинг барча соҳаларида амалга оширилаётган кенг кўламли ислоҳотлар негизида инсон ҳуқуқлари ва эркинликлари шаъни ва қадр-қимматини ҳурмат қилиш, инсон ҳуқуқларини энг олий қадрият сифатида эътироф этиш каби масалалар бош мақсад сифатида мустаҳкамланган.

Барча соҳаларда бўлгани каби суд-ҳуқуқ соҳасидаги ислоҳотлар ҳам босқичма-босқич амалга оширилмоқда.

Президентимиз айтганларидек, ушбу ислоҳотлар асосан миллий давлатчилигимиз, тизимини шакллантириш ва ривожлантириш билан боғлиқ бўлган ислоҳотларни ўз ичига қамраб олди деган эди.

Ушбу ислоҳотлар, Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексига жазоларни либераллаштириш масалаларига оид ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш ҳақидаги қонунларда ўз аксини топиб, Ўзбекистон Республикаси қонунларига 2015 йилдан бошлаб янги жазо тури “Озодликни чеклаш” тариқасидага жазо чораси киритилди.

Ҳақиқатида мазкур жазо чораси давлатимиз қонунчилигида янгилик сифатида киритилди.

Бундай жазо чораси хорижий давлатларда мавжуд бўлиб, хусусан Буюк Британия, Италия, Швеция, Швецария, Испания, Россия Федерацияси, Франция каби мамлакатларнинг қонунчилигида назарда тутилган бўлиб, моҳияти ва қўлланиш жиҳатидан ҳар бири ўзига хослиги билан ажралиб туради.

Озодликни чеклаш — суд томонидан маҳкумга нисбатан яшаш жойини у ёки бу сабаб билан тарк этишни бутунлай тақиқлашдан ёки сутканинг муайян вақтида яшаш жойидан чиқишни чеклашдан иборат.

Озодликни чеклаш жазоси жиноятларнинг хусусияти ва ижтимоий хавфлилик даражасига кўра ижтимоий хавфи катта бўлмаган ва унча оғир бўлмаган жиноятларга олти ойдан беш йилгача муддатга тайинланади ҳамда суд томонидан белгиланадиган органлар назорати остида ўталади. Озодликни чеклаш, уни маҳкумнинг яшаш жойида ўташ шартлари содир этилган қилмишнинг хусусияти ва суд чиқарган қарорни ижро этишдан

бўйин товлашнинг олдини олиш ҳисобга олинган ҳолда суд томонидан белгиланади.

Шунингдек, Жиноят кодексида белгиланганидек суд қўлланилаётган таъқиқнинг хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда, маҳкумнинг зиммасига қуйидаги қўшимча таъқиқларни (чеклашларни) юклаши мумкин:

- муайян жойларга бормаслик;
- оммавий ва бошқа тадбирлар ўтказишда иштирок этмаслик;
- муайян фаолият билан шуғулланмаслик;
- муайян буюмларга эга бўлмаслик ёки уларни ўзида сақламаслик;
- транспорт воситасини бошқармаслик;
- маҳкумларни назорат қилувчи органнинг розилигисиз яшаш жойини, иш ва (ёки) ўқиш жойини ўзгартирмаслик, тегишли маъмурий ҳудуддан ташқарига чиқмаслик;
- муайян шахслар билан алоқа ўрнатмаслик;
- алоқа воситаларидан фойдаланмаслик;
- алкоголли ичимликлар истеъмол қилмаслик.

Шу билан бирга, суд озодликни чеклашга ҳукм қилинган шахснинг зиммасига ўзи етказган моддий ва маънавий зарарнинг ўрнини қоплаш, ишга ёки ўқишга жойлашиш мажбуриятларини, шунингдек унинг тузалишига кўмаклашувчи бошқа мажбуриятларни юклаши мумкин.

Қонунда белгиланганидек, агар озодликни чеклашга ҳукм қилинган шахс жазони ўташ даврида ўзининг жиноий қилмишларини англаб етган, тузалиш йўлига қатъий ўтган, етказилган моддий ва маънавий зарарнинг ўрнини қоплаган бўлса, суд маҳкумга нисбатан илгари тайинланган таъқиқларни (чеклашларни) тўлиқ ёки қисман бекор қилиши мумкинлиги назарда тутилади.

Қонунда маҳкум озодликни чеклаш тариқасидаги жазони ўташдан қасддан бўйин товлаган, шунингдек суд томонидан ўз зиммасига юкланган мажбуриятларни бажармаган тақдирда, суд озодликни чеклаш жазосининг ўталмай қолган муддатини бошқа турдаги жазо билан алмаштириши мумкинлиги, шунингдек жазони ўташдан бўйин товлаш вақти ўталган жазо муддатига қўшиб ҳисобланмаслиги белгиланган.

Жиноят қонунида мазкур жазо тури тайинланмайдиган шахслар тоифаси келтирилган бўлиб улар ҳарбий хизматчилар, чет эл фуқаролари, шунингдек Ўзбекистон Республикасида доимий яшаш жойига эга бўлмаган шахслардир.

Қонунда озодликни чеклаш тариқасидаги жазо вояга етмаган маҳкумларга нисбатан асосий жазо чораси сифатида олти ойдан икки йилгача муддатга тайинланиши белгиланди.

Мамлакатимизда жиноий жазоларни либераллаштириш сиёсати жиноят содир этган шахсга, иложи борича, жамиятдан ажратиш билан боғлиқ бўлмаган жазоларни қўллашдан иборатлигини инобатга олиб, озодликни чеклаш жазоси жиноий жазо сифатида жамиятимизнинг ижтимоий ва сиёсий-ҳуқуқий талабларига жавоб беради ҳамда одил судловни инсонпарварлик ғоялари асосида амалга оширишда ижобий натижа беради.

Адабиётлар рўйхати:

1. Ш.М. Мирзиёев. Қонун устуворлиги ва инсон манфаатларини таъминлаш – юрт тараққиёти ва халқ фаровонлигининг гарови. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганининг 24 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маъруза. 2016 йил 7 декабрь /Ш.М.Мирзиёев. – Тошкент: –Ўзбекистон||, 2017. – 48 б.
2. Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида Қонунчилик палатаси томонидан 2015 йил 29 июлда қабул қилинган Сенат томонидан 2015 йил 6 августда маъқулланган. Ўзбекистон Республикасининг Қонуни 2015 йил
3. Ўзбекистон Республикасининг Жиноят ижроия кодекси 3-бўлим. 81-боб. 441-442-443 моддалар

